

DONOSTIYA. ¹

AZALKAYA: *Itsas-gañeko usoa.*

Aitzerak banituben
 len erri onenak,
 zala toki gustatu
 oi zirana denak;
 erakarde² aundiyak
 izanikan berak,
 zitubela inguru.
 bereak ederrak;
 eta batez erean
 itsas-plai zubena,
 zala bere berdiñik
 iñon etzubena;
 gisa artan nintzala
 eroririk miñez,
 eta ibildurikan
 sendatu eziñez,
 gero ere indardun
 jarriko banintzan,
 donkai³ bat egitera
 erabaki nintzan,
 bada nuben sendagiñ
 edo medikubak,

agindurik artzeko
 ur gaziz mañubak,
 eta egonik nora
 ez nekiela jo,
 artu nuben bidea
 Donostiyarako.

¿Nola kontatuko det
 bertako sarrera,
 zer igaro zitzaidan
 ikusteaz bera?
 toki ain politari
 jartzeaz begira,
 atsegiñez biotzak
 eman ziran jira,
 bada sinistpendurik
 ametsen bat zala,
 uste nuben zeruban
 sartutzen nintzala;
 eta ondorenean
 ere ametsetan
 bezelatsu bizitu
 izan nintzan bertan;

(1) Composicion señalada con *mencion honorífica* en los Juegos florales celebrados en esta Ciudad en 1886. (Véase pág. 85 del tomo anterior.)

(2) Atractivo.— (3) Sacrificio.

gero noiz bat ubilla¹
 neukana zankoan,
 mañubak on egiñik
 zitzaidanean joan,
 sendatuta echera
 nola joango nintzan,
 ontara gabe bertan
 gelditu bainintzan.

Gaur erri onegatik
 nai nuke itzegin,

euskal-izkuntzan bere
 agerkai bat egin;
 luma apain goititu
 moldazki zorroztuk,
 euskal-izkuntzan asi
 arte lan on justuk,
 argitarako ditut
 nere iritziyak,
 euskal-omenak izan
 ditzan Donostiyak.

. . . . .
 Gipuzkoa-ko lugorki edo kapitala,
 Echonetzen da mendi Urgull-en oñean,
 Uso churi bat bezela, jaikitzen dala
 Egak zabalik itsasoaren gañean.
 Len oso chikiya omentzan au ikusten,
 Estucho zekarrelako bere kabiya,
 Murrutzar beltzak etziotelako uzten,
 Nai aiñ azitzen, egin danari aundiya.
 Bañan lur jo eraiñik murru beltz aieri,
 Uso ederra jar zedin libertadean,
 Geroz egak zabaltzen baita beti ari,
 Norabait joan nai balu bezela aidean;
 Ala gertatzen da emana bi zatitan
 Uso Uriya-ren² izena daramana,
 Bada jar ditzagun biyak oso argitan
 Emango zaie biari agerkai bana.
 Alderdi lenengokoan goititzen dira,
 Eleizak bi, eta komentubak ere bi,
 Plazakin plazachoak beste lau badira,
 Kaleak ogeita bat edo ogeita bi.
 Berak oso chukunki moldatu berdiñak
 Zuzen dirala asko batzuk besteakin,
 Echeak altutasun batean egiñak
 Aurre oso polit begiragarriakin.
 Ikuste batez irurizkatzen dutela

(1) Reuma.— (2) Ciudad.

Pintura pantasiz egintako erriya,
 Zarraren izena baizik eztubela,
 Gertatzen dala iya guziya berriya.
 Eta ¿zér esango degu besteagatik
 Nolakoa dala onen beste egala?
 Esan genezagukena da beragatik
 Toki begiragarrietan bat dala.
 Billatzen zaiozka pauso leku ederrak
 Ur-salto nola jolas gauza politakin,
 Begiruna jar erazten dutela berak
 Ez guchien gabaz argi pantaskiakin.
 Billatzen dira ere lur mami zelaiak,
 Arbol chit ikuskera ederrekoakin,
 Nola mendiskacho eta loretoiak
 Beren iturchulo soñu gozozkoakin.
 Kaleak ditu arriz chit ongi ezarrik
 Berdin, zuzenak, zabalak eta alaiyak.
 Echeak asko balio dutenak aundik,
 Beren aurre ederrakin oso galaiyak.
 Kaleak eztira ogeitara allegatzen
 Bañan ainbesteratu baitirade iya,
 Bada erriya nola dijoan zabaltzen,
 Denboraz bear du izan onek aundiya.
 Plazikan bat du orain arterañoakoan,
 Bera arku jirakin oso moduzkoa,
 Oroigarri¹ eder bat billatzen dala an
 Jauregi eche ² aundi Probinziakoa.
 Aitapentzea merezi duana ere da
 Biltoki³ berri iya bukaeran dana,
 Oroigarri balio aundikoa ain da
 Guziak miresten dute beraren lana.
 Bañan alde bat utzirik oen graziiyak
 Eta igorik Mota-ko sutunpadira,
 Obeki ikus ditzagun alde guziyak,
 Andik gozoro jarriko gera begira.
 Lenengo begietara jaikitzen dana

---

(1) Monumento.— (2) Palacio.— (3) Casino.

Da Ozeano itsaso zabal aundiya,
 Letarta edo Probidenziyaren lana
 Miresgarri oso biotz mugigarriya.
 Dira berriz ikusten beste alderdira
 Erri jirako errio, zelai, mendiyak,
 Ezin aspertu litezkeala begira
 Egun osoan egonik ere begiyak.
 Bañan ikusten dira beste gauzak ere,
 Ez baita urrea azalkaitzen dan dena,
 Kaiean gauzak erdi lo artuk baitaude,
 Zeñak ikusteak ematen duben pena.
 Nola beste bizi bideak ere dauzkan
 Erriyak ez biziro pantesigarriyak,
 Zeñen abe oso segurubak ez dauzkan
 Beraren zutik egongarritzat jarriyak.
 Alaz ere seme leial on berarenak
 Nola beti langille ikusten baitiran,
 Billaturik belar sendakairik onenak
 Zorion lezateke egunen batean.

. . . . .

Erriya aldetikan
 baitegu ikusi,
 zein galaya dan bere
 inguru ta guzi;
 oraiñ ikustecho bat
 dubena merezi,
 da ere bere playa,
 baitu zenbait grazi.

Au da mañu tokiya,
 Koncha deritzona,
 paraje seguruba
 eta oso ona;
 alderdi guzietan
 dakarrena sona,
 bere modukoetan
 onentzat dagona.

Egite borobilla
 du, ta da zabala
 dago erriyagana
 arrimatzen dala;
 bada ikuste batez
 ematen du ala,
 iruristen du plater
 urrezko bat dala.

Ozeanok mañatzen
 dizkala eskiñak,
 bagak bertara dira
 bildutzen berdiñak:
 eta zati ditzaten
 eriyaren miñak,
 graziz zانبuiltzen dute
 ur malla urdiñak.

Isuri guchirekin
 lurra du berdiña,
 zeñetan billatzen dan
 ondar oso fiña;
 mañu ehol polliki
 pintatubak gaña,
 egiten diotela
 gauza chit apaña.

Baitu beste chabola
 bat, ere aundiya,
 au da mañu echea
 olez ezarriya;
 zeña arkitutzen dan
 gaingiro jarriya,
 pizkor dedin bertara
 dijoan eriya.

Itsas gañeko aize
 min sendagarriyak,
 osasungarri ditu
 asnasten errigak;
 bide berez negubak
 non udarak biyak,
 ez dizkatela gaintzen
 otz bero aundiyak.

Jolas-tokiya berriz,
 leku au berez da,
 jolas-biderik iya
 iñoiz palta ezta;
 egunaz edo gabaz
 beti bada pesta,
 ala bertan denbora
 pasatzen errez da.

Franziyara arkitzen
 zaiozka lau pauso,
 joan ta jira egiten
 dala merke oso;
 mañu echeak berriz
 denak ditu auzo,
 ala gauza guziyak
 daukazki erozo.

Osatzen zaizkalako
 orrenbeste grazi,
 lenaz gain jende asko
 da bertara asi;
 ala eraz gozoro
 nai dubenak bizi,
 Donostira bear du
 bidea ikasi.

Iruri du sortitzak¹
 milagroze egiña,
 lorien jayo toki
 bat edo sarjiña;
 itz batez, ain da leku
 polit atsegiña,
 euskeraz eztu itzik
 famatzeko diña.

Ezpalituzke orin
 belch diranak esan,
 berriro batiatu
 liteke elizan;
 lenago Donostiya
 deitzen zayon gisan,
 gaur izena Zeruba
 bear luke izan.

RAMON ARTOLA.

(1) Naturaleza.